

Програма LIFE в България

Факти и цифри

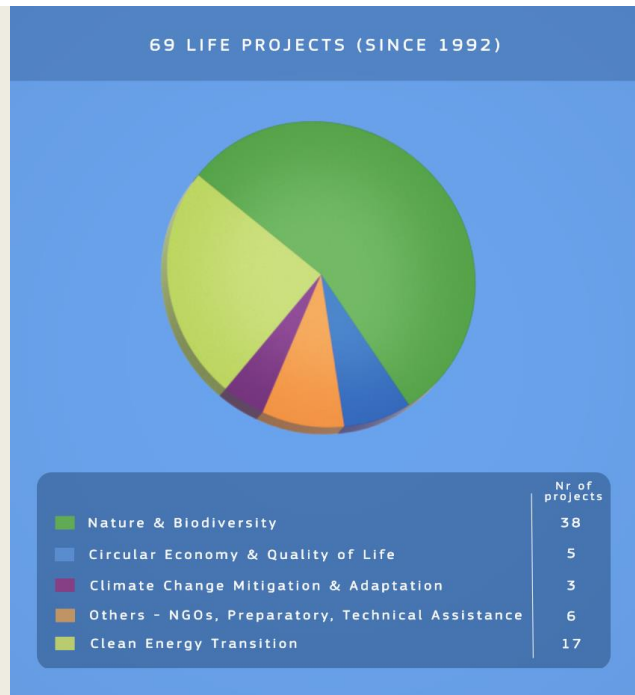
Програмата LIFE е финансирала над 69 проекта в България, над 40 координиращи бенефициери с общи разходи по проекти 110 млн евро, от които ЕС е допринесъл с 71 млн.

Програмата LIFE е инструментът на ЕС за финансиране на действия за околната среда и климата. Активна е от 1992 г. и е съфинансирала над 5500 проекта из ЕС и в трети страни, мобилизирайки над 12 млрд евро и допринасяйки с над 5 млрд евро за защитата на околната среда и климата. Програмата LIFE допринася напълно за целите на Европейския зелен пакт.

Бюджетът за периода 2021-2027 г. е определен на 5,4 млрд евро.

Покриват се следните подпрограми (*):

- **Природа и биоразнообразие;**
- **Кръгова икономика и качество на живот;**
- **Смекчаване и адаптиране към климатичните промени;**
- **Преход към чиста енергия** (първа покана за проекти през 2021 г.)

INVESTMENT IN LIFE PROJECTS IN BULGARIA (€ million)

	TOTAL INVESTMENT	EU CONTRIBUTION
ALL LIFE projects	110	71
Nature & Biodiversity	72.5	49.5
Circular Economy & Quality of Life	27	15
Climate Change Mitigation & Adaptation	5	2
Others - NGOs, Preparatory, Technical Assistance	1.3	0.9
Clean Energy Transition	4	3.8

(*) Минали и приключени проекти са обозначени в този документ с номенклатурата на новата програма LIFE 2021-2027
 (**) Новата подпрограма CET включва предимно многонационални проекти и всички участници са включени в цифрите

LIFE Смекчаване и адаптация към климатичните промени

Направлението „LIFE Смекчаване и адаптация към климатичните промени“ ще подкрепи действията, помагачи да се изпълни рамката на политиката за енергията и климата 2030 и постигане на ангажиментите на Европейския съюз по Парижкото споразумение относно изменението на климата. Проектите по това направление ще допринесат за неутрална и стабилна спрямо изменението на климата икономика.

Стратегическите интегрирани проекти (СИП) за климата ще изпълнят на регионално, мултирегионално, национално или транснационално ниво климатични стратегии или планове за действие, разработени от органите на държавите членки и изисквани от конкретни климатични или релевантни енергийни закони или политики на Съюза. Тези проекти също ще осигурят ангажиране на заинтересованите лица и насърчаване на координирането със и мобилизирането на поне един друг европейски, национален или частен източник на финансиране.

Направлението за климатични промени е съфинансирало три проекта в България. LIFE Smart Oxy-Boost² наскоро приключи, демонстрирайки частично конвертиране на кислородно гориво на пещ за плаващо стъкло със странично запалване и регенериране (въздушно гориво).

Текущият „LIFE CleanOx“ проект цели да демонстрира иновативно HeatOx решение базирано на топлообменник, валидирано във фабрика за стъклени сервиси, което улеснява връщането на отпадъчна топлина в пещи с кислородно гориво. Другият текущ проект, LIFE WatClima, ще помогне на България да преодолее предизвикателствата пред водния сектор, свързани с изменението на климата.

Двата проекта представляват обща инвестиция от 5 млн евро, от които 2 млн евро са допринесени от ЕС.

LIFE преход към чиста енергия

Надграждайки върху програмите „Интелигентна енергия — Европа“ (2003-2013) и „Енергийна ефективност по линия на ‘Хоризонт 2020‘“ (2014-2020), подпрограмата „LIFE преход към чиста енергия“ продължава да подкрепя изпълнението на политики на ЕС в областта на устойчивата енергия. По-конкретно, цели да улесни прехода към енергийнонеефективна, базирана на възобновяема енергия, неутрална и стабилна спрямо изменението на климата икономика в цяла Европа.

Подпрограмата „LIFE преход към чиста енергия“ подкрепя проекти в следните пет области на намеса:

- 1) Изграждане на национална, регионална и местна политическа рамка в подкрепа на прехода към чиста енергия;
- 2) Ускоряване на внедряването на технологии, дигитализация, нови услуги и бизнес модели и повишаване на свързаните с тях професионални умения на пазара;
- 3) Привличане на частно финансиране за устойчива енергия;
- 4) Подкрепа на разработката на местни и регионални инвестиционни проекти;
- 5) Ангажиране и овластяване на гражданите в прехода към чиста енергия.

Към момента България координира два проекта по това направление. Проектът BUILDUPskillsBG ще извърши анализ на постиженията на българската пътна карта за енергийно ефективно строителство и оценка на законодателната рамка и пазарното търсене на квалифицирани работници. Проектът FLAG FICET има за цел да подпомогне преодоляването на пазарните бариери пред достъпа до финансиране на прехода към чиста енергия, като разработи нов иновативен финансов инструмент за подкрепа на общинските инвестиции в прехода към чиста енергия в България. Общият размер на инвестицията възлиза на 1,8 млн. евро, от които ЕС допринася с 1,7 млн. евро.

България участва и в 15 други проекта за преход към чиста енергия, както следва: Агенция за устойчиво енергийно развитие в проект OdysseeMure fit-4-55; Черноморски Изследователски Енергиен Център и Сдружение Саюз На Асоциациите На Съсловията в проект JUSTEM; Сдружение „Енергийна агенция на Пловдив“ в проект CONNECTHEAT; Клъстер Зелена Синергия и Община Брезово в проект REVERTER; Фондация „Център за енергийна ефективност - Енефект“ в проект NECPlatform; Европейски център за качество ООД в проект DEESME 2050; Агенция за регионално икономическо развитие в проект SITRANS; Сдружение „Българска Търговско-Промислена Палата“ в проект EnergyEfficiency4SME; Сдружение „Камара на инсталациите в България“ в проект KNOWnNEBs; Сдружение „Софийска енергийна агенция“ в проект LIFE-BECKON; Община Габрово в проект LIFE-LOOP; Черноморски Изследователски Енергиен Център в проект SRI-ENACT; Фондация Център За Енергийна Ефективност - Енефект в проект SMART SQUARE; Фондация Център За Енергийна Ефективност - Енефект, Община Габрово и Община Бургас в проект TANDEMS; и Агенция за устойчиво енергийно развитие по проект CAEPBD6. Това представлява обща инвестиция в размер на 2,2 млн. евро, от които ЕС допринася с 95 %.

LIFE природа и биоразнообразие

Направлението "Природа и биоразнообразие" включва подкрепа за стандартни проекти за действия за разработка, прилагане и насърчаване на най-добри практики относно природата и биоразнообразието, както и "Стратегически проекти за природата" (SNAP). Тези нови проекти подкрепят постигането на целите на Съюза за природа и биоразнообразие, като изпълняват последователни програми за действие на държавите членки, за да рационализира тези цели и приоритети в други политики и финансови инструменти, включително чрез координирано изпълнение на приоритизираните рамки за действие, приети съгласно Директива 92/43/ЕИО.

До момента по това направление са съфинансирани 38 проекта в България. Те представляват обща инвестиция от 72,5 млн евро, от които 49,5 млн евро са допринесени от ЕС.

Закритите проекти целяха да запазят и възстановят следните видове: червеногуша гъска, императорски орли, египетски и белоглави лешояди, както и други хищни птици, белошипата ветрушка, черен лешояд, реофилни риби, мекотели и силно застрашени растения. Целевите местообитания на проектите бяха: езера (Мандра-Пода, Атанасовско), гори и крайбрежни лагуни. Тези проекти бяха изпълнени от НПО, изследователски институт (Институтът по биоразнообразие и екосистемни изследвания) и регионални и национални власти. Бяха с продължителност между 51 и 66 месеца. От тези проекти, пет получиха награди „Най-добър проект LIFE за природата“.

16 проекта са текущи. Техните цели включват запазването/възстановяването на следните местообитания: ключови горски местообитания на малкия креслив орел; приоритетни горски местообитания в рамките на българската мрежа на „Натура 2000“; местообитания за запазване на червеногушата гъска в рамките на ЕС и също по глобалния ѝ миграционен път; три от най-редките и най-уязвими горски и тревни местообитания в България; крайбрежни лагуни в обекта от „Натура 2000“ Атанасовско езеро; крайбрежните лагуни в Поморийското езеро и Варненското езеро; Бургаските блата и горски местообитания. Други проекти целят защитата/опазването и подобряването на състоянието на видове, като популацията на египетския лешояд на Балканите и осигуряването на миграционния му път; девет вида прилепи, посочени в Директивата за местообитанията (Приложения II и IV) в осем обекта от мрежата на „Натура 2000“ в България; ловния сокол; малкия креслив орел; евразийският черен лешояд и императорския орел. Два проекта конкретно целят да защитят размножаващи се, зимуващи и мигриращи популации на застрашени видове птици, като намали смъртността, причинена от електрическата инфраструктура. Друг се бори със съжителството на прилепи и хора.

Четири проекта са съфинансирани по бившото направление "Управление и информация, свързани с околната среда". Два от тях са приключени. „SusHerb LIFE 2012“ проектът целеше да насърчи устойчивото събиране на диви билки в България.

„NaturAll LIFE“ проектът предостави серия внимателно планирани действия за комуникация и информация, създадени да повишат информираността в България относно мрежата "Натура 2000".

Два други проекта са текущи. „LIFEforBgNATURA“ ще повиши обществената информираност за мрежата "Натура 2000", като се фокусира върху опазването на най-застрашените видове, включително вълци, мечки, лешояди, орли и есетри в България. „LIFE SWiPE“ цели да обезкуражи и накрая да намали престъпленията срещу дивата флора и фауна в България, Румъния, Сърбия, Босна и Херцеговина, Хърватска, Словакия, Унгария, Испания, Италия, Украйна и Полша.

Кръгова икономика и качество на живот

Действията, подкрепени по направление „Кръгова икономика и качество на живот“, ще помогнат за постигане на основни цели на политиката на ЕС, като преход към кръгова икономика, както и защита и подобряване на качеството на околната среда и живота. По това направление, стратегическите интегрирани проекти (СИП) ще изпълнят на регионално, мултирегионално, национално или транснационално ниво екологични или климатични стратегии или планове за действие, разработени от органите на държавите членки и изисквани от конкретни екологични, климатични или релевантни енергийни закони или политики на Съюза. Тези проекти също ще осигурят ангажиране на заинтересованите лица и насърчаване на координирането със и мобилизирането на поне един друг европейски, национален или частен източник на финансиране.

Това направление [бившо „LIFE околна среда и ресурсна ефективност и държавно управление и информация“] е съфинансирало пет проекта в България, представляващи обща инвестиция от 27 млн евро, от които 15 млн евро са предоставени от ЕС.

Първият проект, съфинансиран по това направление, „LIFE RECYCLING DEMONSTRATION“, започна през януари 2010 г., но не постигна целите си заради финансови ограничения. Проектът целеше да демонстрира ефективното разделяне, събиране, обработка и рециклиране на отпадъци от електрическо и електронно оборудване (ОЕЕО) в България. „LIFE Eco-HeatOx“ проектът въведе системи за оползотворяване на отпадната топлина за малки и средни пещи с природен газ чрез иновативна HeatOx технология за пещи за стъкло за прибори.

Има два текущи проекта. Целта на проекта „LIFE RESKIBOOT“ е да предостави висококачествени и рентабилни ботуши за ски, направени от рециклирани материали. Целта на проекта „LIFE WATEROIL“ е да демонстрира подход за устойчива обработка на водата от значение за индустрии с голямо потребление на вода.

Един стратегически интегриран проект е съфинансиран в България по това направление. Целите на проекта „LIFE IP CLEAN AIR“ са обобщени по-долу.

Българските общини работещи заедно за подобряване на качеството на въздуха (LIFE IP CLEAN AIR) LIFE17 IPE/BG/000012

Проектът „LIFE IP CLEAN AIR“ ще насърчи и рационализира усилията на 6 общини партньорки (София, Бургас, Велико Търново, Монтана, Русе и Стара Загора) да подобрят качеството на въздуха в тези градове чрез намаляване на емисиите замърсители по-конкретно от битово отопление; да подкрепят изграждането на административен капацитети; да повишат информираността и да създадат добре информирана общност от граждани и НПО, които могат да си партнират и да предизвикват администрациите и да задвижват промяната; и да подобрят предаването на ноу-хау и опит в областта на качеството на въздуха чрез мрежа с други общини, институции, проекти и партньори на ЕС.

[Обобщение на проекта](#)

Искате да знаете повече за LIFE?

- Посетете [уебсайта на LIFE](#) и [базата данни на проекта LIFE](#)

- Последвайте програмата LIFE в социалните медии:

- Абонирайте се за [LIFE Programme](#) и [CINEA Clean Energy](#) бюлетините

- **Свържете се с националните контактни лица по програмата LIFE във вашата държава членка:**

Име: Г-жа Силвия Рангелова, Преход към чиста енергия)
Г-жа Маргарита Стойкова, експерт (Nature a& CEQL)
Г-н Петър Марков (изменение на климата и CEQL)

Адрес: бул. Мария Луиза 22
България, София 1000

Тел.: +359 2 940 62 44
+359 2 940 62 94
+359 2 940 0916

Имейл: rangelova@moev.government.bg
mstoykova@moev.government.bg
pmarkov@moev.government.bg

Уебсайт: [Министерство на околната среда и водите](#)

- **Свържете се с вашия NEEMO екип за мониторинг**

NEEMO EEIG – Prospect S.A.

Изпълнителен директор Г. Валаорас

14 Asklepiou
GR - 10680 Athens
+30 210 361 00 88
prospect@neemo.eu

Текущи проекти по “LIFE природа и биоразнообразие”				
Име на проект	Номер на проект	Акроним на проект и линк към онлайн обобщение	Уеб сайт	Продължителност на проекта
Лагуната на LIFE	LIFE17 NAT/BG/000558	The Lagoon of LIFE	https://www.lagoonsforlife.com/	10/2018 → 09/2024
Прилепи и хора – споделяне на LIFE под един покрив	LIFE17 NAT/BG/000602	LIFE UNDER ONE ROOF	https://batslife.eu/life-under-one-roof/	08/2018 → 07/2023
Мерки за съхранение на малкия креслив орел и неговите местообитания в България	LIFE18 NAT/BG/001051	LIFE for Eagles habitats	http://www.eagleforests.org	08/2019 → 08/2024
Съхранение на крайбрежната лагуна на Поморийското езеро	LIFE19 NAT/BG/000804	LIFE FOR POMORIE LAGOON	https://lifeforpomorielagoon.eu/	09/2020 → 08/2023
Демонстрация на пилотна зелена инфраструктура като решение в полза на всички страни (win-win) за биоразнообразие и развитие на Варненското езеро	LIFE19 NAT/BG/000839	LIFE for Lake Varna	http://www.bgports.bg/en/page/142	09/2020 → 08/2025
Подобряване на възстановяването, устойчивостта на климата и ценностите на биоразнообразието на приоритетни горски местообитания в ТЗО от „Натура 2000“	LIFE19 NAT/BG/000986	LIFE REFOREST	https://www.wwf.bg/what_w_e_do/forests/life_reforest/	09/2020 → 12/2024
По-добър живот за белошипата ветрушка в Югоизточните Балкани	LIFE19 NAT/BG/001017	LIFE for Lesser Kestrel	https://lesserkestrelife.greenbalkans.org/	09/2020 → 09/2025
Изкореняване на инвазивни чужди видове, пресъздаване и запазване на приоритетни горски местообитания в мрежата на „Натура 2000“ в Североизточна България	LIFE19 NAT/BG/001133	LIFE IASHAB	https://sidp.bg/life19-nat-bg-001133-life-iashab/	09/2020 → 12/2024
Осигуряване на възстановяването на застрашения ловен сокол в България и Южна Румъния	LIFE20 NAT/BG/001162	LIFE for Falcons	https://saveraptors.org/the-project	10/2021 → 12/2026
Опазване на застрашени видове птици чрез модернизиране на опасни въздушни електропроводи около Бургаските езера	LIFE19 NAT/BG/001234	LIFE Safe Grid for Burgas	http://lifefafegridforburgas.bg	09/2021 → 09/2026
Опазване на застрашени видове птици чрез модернизиране на опасни въздушни електропроводи	LIFE21-NAT-BG- LIFE NE BG Safe Sky/101074284	LIFE NE BG Safe Sky	Неприложимо	12/2022 → 11/2027

в зони от Натура 2000 в Северизточна България				
НАТУРА 2000 В БЪЛГАРИЯ НОВИ ХОРИЗОНТИ Национална кампания за повишаване на информираността за Натура 2000 с флагмански видове	LIFE17 GIE/BG/000371	LIFEforBgNATURA	https://greenbalkans.org/natura2000/newhorizons	09/2018 → 08/2023
Успешно осъждане на престъпленията срещу дивата природа в Европа	LIFE19 GIE/BG/000846	LIFE SWIPE	https://www.wwfadria.org/what_we_do/all_initiatives/life_swipe/	09/2020 → 08/2023

Текущи проекти "LIFE Кръгова икономика и качество на живот"

Име на проект	Номер на проект	Акроним на проект и линк към онлайн обобщение	Уеб сайт	Продължителност на проекта
СИСТЕМА ЗА ВРЪЩАНЕ И ПОВТОРНА УПОТРЕБА НА НАЕТИ БОТУШИ ЗА СКИ ЗА СОРТИРАНЕ И РЕЦИКЛИРАНЕ НА МУЛТИПЛАСТМАСОВИ КОМПОНЕНТИ	LIFE19 ENV/BG/000059	LIFE RESKIBOOT	https://www.lifereskiboot.eu/	09/2020 → 02/2024
Пречиствателна станция за обработка на водата, за по-добро управление на речните басейни	LIFE20 ENV/BG/001042	LIFE WATEROIL	https://neftochim.lukoil.com/en/NeftochimBurgas/NeftochimBurgas	09/2021 → 08/2024
Български общини, работещи заедно за подобряване качеството на въздуха	LIFE17 IPE/BG/000012	LIFE IP CLEAN AIR	https://lifeipcleanair.eu/	10/2018 → 10/2024

Текущи проекти "LIFE Съкчаване и адаптация към климатичните промени"

Име на проект	Номер на проект	Акроним на проект и линк към онлайн обобщение	Уеб сайт	Продължителност на проекта
Най-чиста технология за запалване с кислородно гориво с базирано на излъчване връщане на топлина за пещи за топене на стъкло	LIFE16 CCM/BG/000059	LIFE CleanOx	https://www.lifecleanox.com/	07/2017 → 12/2023

Текущи проекти за преход към чиста енергия

Име на проект	Номер на проект	Акроним на проект и линк към онлайн обобщение	Уеб сайт	Продължителност на проекта
Рестартиране на българската платформа за умения BUILD UP за диалог и пътна карта за квалификация	LIFE21-CET-BUILDSKILLS-BUILDUPSkillsBG/101076217	BUILDUPSkillsBG	Неприложимо	10/2022 → 03/2024
FLAG - Финансов инструмент за преход към чиста енергия	LIFE21-CET-PDA-FLAG-FICET/101076662	FLAG FICET	Неприложимо	10/2022 → 09/2025
Odyssee-MURE – Мониторинг на стълба на енергийната ефективност	LIFE21-CET-POLICY-OdysseeMure fit-4-55/101075902	OdysseeMure fit-4-55	Неприложимо	10/2022 → 03/2025

за неутралност по отношение на климата				
Национални платформи в областта на енергетиката и климата за постигане на целите на ЕС за 2030 г.	LIFE21-CET-GOV-NECPlatform/101076359	NECPlatform	Неприложимо	10/2022 → 03/2025
Разработване на проекти за енергийна ефективност в МСП за постигане на европейските цели до 2050 г.	LIFE21-CET-AUDITS-DEESME 2050/101076386	DEESME 2050	Неприложимо	11/2022 → 04/2025
Съвместно създаване на инструменти и услуги за внедряване на индикатора за интелигентна готовност	LIFE21-CET-SMARTREADY-SRI-ENACT/101077201	SRI-ENACT	Неприложимо	12/2022 → 05/2025
6-то съгласувано действие в подкрепа на държавите членки и участващите страни при прилагането на Директивата за енергийните характеристики на сградите	LIFE21-CET-CA-CAEPBD6/101102078	CAEPBD6	Неприложимо	11/2022 → 10/2027
насърчаване на масовото разгръщане на енергийните общности чрез предоставяне на местните власти на цялостна книга за техническа помощ, интегрирани услуги и изграждане на капацитет	LIFE21-CET-ENERCOM-LIFE-BECKON/101076765	LIFE-BECKON	Неприложимо	11/2022 → 10/2025
Енергийни общности – местна собственост върху енергията	LIFE21-CET-ENERCOM-LIFE-LOOP/101077085	LIFE-LOOP	Неприложимо	10/2022 → 09/2025
Управление и социално въздействие на въглищните региони в условията на преход	LIFE21-CET-COALREGIONS-SITRANS/101076410	SITRANS	Неприложимо	11/2022 → 04/2025
Интегриране на неенергийните ползи в практиките на енергийните одити, за да се ускори усвояването на препоръчаните мерки	LIFE21-CET-AUDITS-KNOWnNEBs/101076494	KNOWnNEBs	Неприложимо	11/2022 → 10/2025
Интелигентни инструменти за интелигентни сгради: Повишаване на интелигентността на сградите в Европа	LIFE21-CET-SMARTREADY-SMART SQUARE/101077241	SMART SQUARE	Неприложимо	10/2022 → 09/2025
Пътни карти за дълбоко обновяване за намаляване на уязвимостта на домакинствата към енергийна бедност	LIFE21-CET-ENERPOV-REVERTER/101076277	REVERTER	Неприложимо	11/2022 → 10/2025
АНГАЖИРАНост НА ОБЩНОСТТА ЗА ЧИСТА ТОПЛИННА ЕНЕРГИЯ	LIFE21-CET-ENERCOM-CONNECTHEAT/101076258	CONNECTHEAT	Неприложимо	10/2022 → 09/2025
Сътрудничество между градовете/регионите и енергийните кооперативи като средство за ускоряване на енергийния преход	LIFE21-CET-ENERCOM-TANDEMS/101077514	TANDEMS	Неприложимо	10/2022 → 09/2025

Съпровождане на МСП при прилагането на мерки за енергийна ефективност	LIFE21-CET-AUDITS-EnergyEfficiency4SME/101076459	EnergyEfficiency4SME	Неприложимо	11/2022 -> 10/2025
Енергийни общности – местна собственост върху енергията	LIFE21-CET-ENERCOM-LIFE-LOOP/101077085	LIFE-LOOP	Неприложимо	10/2022 -> 09/2025
Справедливост в условията на преход и овластяване срещу енергийната бедност	LIFE21-CET-COALREGIONS-JUSTEM/101076151	JUSTEM	Неприложимо	11/2022 -> 04/2025